

7. Roose K. An A.I.-Generated Picture Won an Art Prize. Artists Aren't Happy. The New York Times. 02.09.2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/09/02/technology/ai-artificial-intelligence-artists.html> (дата звернення: 16.11.2025)

8. Heidegger M. The Question Concerning Technology. In: Martin Heidegger: Basic Writings / ed. by D. F. Krell. New York : Harper & Row, 1977. P. 287–317. PDF-версія: University of Hawai'i. URL: <https://www2.hawaii.edu/~freeman/courses/phil394/The%20Question%20Concerning%20Technology.pdf> (дата звернення: 16.11.2025)

УДК 159.98:615.851

Дарина Дембовська; Тетяна Коберська, канд. філос. наук, доц.

Національний університет водного господарства та природокористування, Україна

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СМИСЛОТВОРЕННЯ

Анотація. У статті досліджується філософсько-психологічний потенціал позитивної психотерапії (ППТ) як технології смислотворення особистості. Розглядаються концептуальні засади позитум-підходу, п'ятикрокова модель ППТ та використання метафори як психотерапевтичного інструменту для конструювання екзистенційних смислів. Показано, що ППТ сприяє відновленню смисложиттєвих орієнтацій через активацію внутрішніх ресурсів людини, забезпечує конструктивне переосмислення проблемних ситуацій і демонструє особливу ефективність у контексті екзистенційних криз.

Ключові слова: позитивна психотерапія, смислотворення, екзистенційна психотерапія, позитивна психологія, п'ятикрокова модель ППТ, метафора, позитум-підхід, психотерапевтичні технології, внутрішні ресурси, кризові ситуації.

Daryna Dembovska; Tetyana Koberska, PhD, Assoc. Prof.

National University of Water and Environmental Engineering, Ukraine

TOOLKIT OF POSITIVE PSYCHOTHERAPY AS A TECHNOLOGY OF MEANING- MAKING

Сучасний світ характеризується зростанням екзистенційних викликів, що актуалізує проблему смислотворення як фундаментальної потреби людини. За словами засновника логотерапії В. Франкла, «прагнення до сенсу» є первинною мотиваційною силою людини, а його фрустрація призводить до «екзистенційного вакууму» – стану, що виявляється у нудзі, апатії та депресії [2]. В умовах сучасних кризових ситуацій, зокрема пов'язаних із війною в Україні, питання пошуку та конструювання смислів набуває особливої гостроти.

Позитивна психотерапія (ППТ), розроблена Н.Пезешкіаном, пропонує унікальний інструментарій для роботи зі смисложиттєвими орієнтаціями особистості. На відміну від патологоорієнтованих підходів, ППТ фокусується на активації внутрішніх ресурсів, здібностей та потенціалу людини, що уможливлює конструктивне смислотворення навіть в екстремальних обставинах.

Філософсько-психологічні засади смислотворення досліджували В. Франкл (логотерапія), І. Ялом (екзистенційна психотерапія), Р. Мей (екзистенційний аналіз). Концептуальні основи позитивної психології, що акцентує увагу на чеснотах, сильних сторонах та оптимальному функціонуванні особистості, розробляли М. Селігман, М. Чіксентміхаї, К. Петерсон, Б. Фредріксон. Теоретико-методологічні основи позитивної психотерапії як окремого психотерапевтичного напрямку розробляли Н. Пезешкіан, Х. Пезешкіан, А. Рамін. В українському науковому просторі проблематику позитивної психотерапії досліджують В.

Карикаш, Д. Черенщикова, О. Кочарян, а питання позитивної психології висвітлюють у своїх працях Т. Титаренко, О. Сердюк, І. Бринза. Водночас філософський аналіз інструментарію позитивної психотерапії як технології смислотворення залишається недостатньо розробленим.

Дослідження зосереджується на філософському аналізі смислотворчого потенціалу позитивної психотерапії. Проблемне поле роботи охоплює кілька взаємопов'язаних аспектів. Передусім ідеться про концептуальні засади позитум-підходу, який пропонує специфічну оптику бачення людини та її здатності до смислоутворення. Водночас увага зосереджується на п'ятикроковій моделі ППТ, що функціонує як цілісна технологія мобілізації смисложиттєвих ресурсів особистості. Нарешті, важливим аспектом постає метафора, яка в межах позитивної психотерапії виступає дієвим інструментом конструювання та артикуляції екзистенційних смислів.

Термін «позитивна» у назві методу походить від латинського «positum» – «фактичне, дане», що вказує на орієнтацію терапії на актуальні здібності та ресурси особистості. Як зазначає Н. Пезешкіан, «якщо існує проблема – то існує і її вирішення» [4]. Цей принцип утворює холистичний підхід до людини як цілісної триєдності тілесного, душевного та духовного вимірів.

Ключовим механізмом смислотворення у ППТ є техніка позитивної реінтерпретації, яка передбачає трансформацію сприйняття проблемних ситуацій. Відповідно до позитум-підходу, «сенса страху полягає в обережності людини та в її здатності уникати загрозливих ситуацій», «лінощі розглядаються як потреба людині відпочити», а «депресивні переживання – це здатність людини глибоко емоційно реагувати на проблеми» [1, с. 27]. Така реінтерпретація не є запереченням проблеми, а її герменевтичним переосмисленням через призму смислоутворюючого потенціалу.

П'ятикрокова модель ППТ являє собою структуровану технологію смислотворення:

1. спостереження/дистанціювання – вихід на метапозицію для цілісного бачення ситуації;
2. інвентаризація – усвідомлення власних стратегій поведінки та життєвих пріоритетів;
3. ситуативне заохочення – фокусування на можливостях та вже вирішених проблемах;
4. вербалізація – проговорення та планування вирішення актуальних проблем;
5. розширення цілей – окреслення перспектив після вирішення проблем [1, с. 28]. Ці етапи є динамічними та взаємозалежними, утворюючи цілісну систему трансформації смисложиттєвих орієнтацій.

Особливу роль у смислотворенні відіграє метафора як психотерапевтична техніка. За Н. Пезешкіаном, метафори та притчі є природним способом комунікації на несвідомому рівні, що не викликає опору свідомості та дозволяє впливати на глибинні структури психіки. Важливо, що «кожен клієнт у кожній метафорі бачить свій сенс, відповідно до власного досвіду і сприйняття світу» [1, с. 21]. Метафора виступає засобом «опредметнення та конструювання смислів, у тому числі екзистенційних» [1, с. 31], уможливаючи обговорення питань призначення, самовдосконалення та духовного розвитку особистості.

Три принципи ППТ утворюють філософське підґрунтя смислотворення: принцип надії – позитивний погляд на природу людини, де проблема розуміється як можливість для розвитку; принцип балансу – гармонізація актуальних здібностей через диференційний аналіз; принцип самопомоги – опора на ресурси клієнта та «віра у виняткову компетентність клієнта у власному житті» [1, с. 19].

У контексті екзистенційних криз (екзистенційна нестійкість, втрата, аномія, вразливість, відчуття пустоти) інструментарій ППТ демонструє особливу ефективність. Як зазначають дослідники, «під час таких криз особистість досвіджує характерні зміни, які виявляються в когнітивній, ціннісно-смысловій, мотиваційно-вольовій та емоційній сферах» [3, с. 54]. Позитивна психотерапія спрямована на відновлення смисложиттєвих орієнтацій через активацію внутрішніх ресурсів.

Інструментарій позитивної психотерапії являє собою цілісну технологію смислотворення, що включає позитивну реінтерпретацію як герменевтичний механізм трансформації смислів, п'ятикрокову модель як структуровану процедуру активації смисложиттєвих ресурсів, а також метафору як психотехніку конструювання екзистенційних смислів. Філософською основою цієї технології є позитивна концепція людини, що утверджує її здатність знаходити сенс за будь-яких обставин, зокрема в умовах екзистенційних криз.

Джерела та література

1. Корнбіхлер Т. Носсрат Пезешкіан. Схід – Захід: позитивна психотерапія в діалозі культур / за участі М. Пезешкіан та Х. Пезешкіана; пер. з нім. 2-е вид. доп. Полтава: Астроя, 2024. 197 с.
2. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 160 с.
3. Пеньковська Н. М. Основи психологічного консультування в методі позитивної психотерапії: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2014. 286 с.
4. Peseschkian N. Psychosomatics and Positive Psychotherapy. New Delhi: Sterling Publishers, 2016. 380 p.

УДК 004.8 + 316.7

Даниїл Істомін; Василь Павлович

Науковий керівник: Наталія Габрусєва, доктор філософії, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ Й ЕТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ВИКЛИКИ ЕРИ АНДРОЇДІВ

Анотація. З розвитком робототехніки та штучного інтелекту постає необхідність превентивного філософського осмислення етичних викликів, пов'язаних із гіпотетичною інтеграцією антропоморфних роботів-андроїдів у суспільство. У статті аналізуються онтологічні питання щодо сутності андроїда, його потенційного морального статусу та неадекватності класичних етичних рамок, як-от закони А. Азімова. Досліджуються ключові аспекти контролю, безпеки та юридичної відповідальності, що виникають при наданні роботам-андроїдам автономії, а також етичність їхньої здатності до імітації емоцій.

Ключові слова: роботи-андроїди, штучний інтелект, етична дилема, онтологія, моральний статус.

Daniil Istomin; Vasyl Pavlovych

Scientific supervisor: Nataliia Habrusieva, Ph.D., Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

TECHNOLOGICAL INNOVATIONS AND ETHICAL RESPONSIBILITY: CHALLENGES OF THE ANDROID ERA

Сучасний розвиток штучного інтелекту й робототехніки поступово наближає людство до появи антропоморфних машин, здатних імітувати поведінку людини. Хоча такі системи сьогодні існують лише у вигляді дослідних зразків і демонстраційних концептів, виникає потреба у філософському та етичному осмисленні їх майбутнього статусу в соціальних структурах.

Андроїдами традиційно називають роботів, сконструйованих так, щоб максимально імітувати людську анатомію, міміку та поведінкові реакції. На відміну від промислових роботів або сервісних автоматів, андроїди мають антропоморфну форму, що дозволяє їм природніше взаємодіяти з людьми. Відмінність полягає не лише у зовнішній репрезентації, а й у спробі